Çevrenin Korunması Sorunu

İlker PARASIZ
Prof.Dr.
Uludağ Ün.İktisadi ve İdari Bil. Fak.,BURSA

Çevre kirliliği insanlık tarihi kadar eskidir, endüstriyel faaliyet ve keza özel kişilerin faaliyetleri çevre kirliliğine neden olmaktadır. Örneğin kişiler araçları sürdüklerinde çevre kirliliğine yol açmaktadırlar.
Kirlilik bir dışsallıktır. Bir fabrika duman ihraç ettiği zaman, bu durum çevreyi kirletir ve fabrikalarda çalışmayan ve onun ürünlerini satın almayan kişilerin sağlığına zarar verebilir. O halde, kirletmenin kontrolu serbest piyasaya bırakılmamalıdır.
Kirlilik gönüllü programlarla, doğrudan kontrollerle ve atık vergileriyle ya da diğer parasal teşviklerle kontrol edilebilir.

THE PROBLEM OF ENVIRONMENTAL PROTECTION

Pollution is as old as human history. Industrial activity causes environmental damage, as does the activity of private individuals. For instance, they produce pollution during car driving.
Pollution is an externalitiy. When a factory discards smoke, it results in pollution and may damage the health of people who neither work for this smoking factory nor buy its products. Hence, pollution control cannot be left to the free market.
Pollution can be controlled by voluntary programs, direct controls, taxes or other monetary incentives for the reduction of environmental pollution.

1.GİRİŞ

Günümüzde dünyada ve ülkemizde çevre sorunları ön plana çıkmıştır. Herkes daha güvenli ve daha temiz bir çevre istemektedir. Acaba insanlar çevreyi kirletmeye niçin son vermiyorlar? Eğer insanlar bunu kendiliğinden yapamıyorlarsa hükümetler neden onlara engel olamıyor?

Ekonomi cevabın bir kısmını oluşturmaktadır. Çevrenin kirlenmesini durdurmak için insanların üretim ve tüketim biçimlerini değiştirmeleri gerekecektir. Bunun ise kısıtlanmış fırsatlar ve malların daha pahalı bir şekilde üretimi ve tüketimi şeklinde bir ekonomik maliyeti vardır. Bu bize daha temiz ve güvenli çevreye kavuşmanın bir maliyeti olduğunu ortaya koymaktadır. Daha temiz çevrenin yararlarıyla çevrenin temizlenmesinin maliyeti arasında belli bir denge vardır. Çevre korunmasının fayda ve maliyeti arasındaki arzulanan dengeye ulaşılmasına optimal kirlenme oranı denir.

Günümüzde ozon tabakasının delinmesi ve yükselen dünya ısısı, havanın, suyun, denizlerin kirlenmesi hem sağlığımızı hem de görsel zevklerimizi tehdit etmektedir.

2.KİRLENMENİN MALİYETİ

Çöplerin uzağa, dökülmesinin bir maliyeti vardır. Çok daha büyük maliyetler sıhhatimizi (emek) yapılarımızı (sermaye) ve araziyi ilgilendirmektedir. Kuşkusuz berrak bir gökyüzünde güneşin batışını seyredememenin yada temiz bir hava soluyanamamanın maliyeti rakamlarla belirlenemez.

Hernekadar birçok kimse çevreye bir fiyat koymaktan hoşlanmasa da çevre zararlarıyla ilgili bazı parasal ölçüler karar vericiler için önemlidir. Çevreyi herşeyin üstünde değerlendirmedikçe, çevresel zararları önemlerine göre sıralayıcı bazı yöntemlerin bulunması gerekir. Her ne kadar temiz havanın fiyatı yoktur denilse de, kaynak harcamadıkça bunu elde etmek mümkün değildir. Bu ekonomik gerçek temiz havanın bizim için ne kadar değerli olduğunun belirlenmesiyle işe başlanması gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

2.1.Fiyatların Saptanması

Bazı durumlarda çevresel zararlara bir fiyat koymak oldukça kolaydır. Bilim adamları kanserdeki, kalp hastalıklarındaki ve diğer hava kirliliğine bağlı rahatsızlıklardaki artışları ölçebilirler. Mühendisler de keza binaların yada ormanların göllerin yok olma yada ölmesini tahmin edebilirler. Örneğin eğer halk bir katarak ameliyatı için 10 milyon lira ödemeye hazırsa, bu takdirde gözün böyle bir zarardan korunmasının değeri 10 milyon lira diyebiliriz. Bir ağacın korunmasının değeri bu ağacın ürünlerinin piyasa değerine eşittir. ABD'deki Çevre Koruma Birimi, hava kirliliğinin yılda yalnızca sağlık için 40 milyar doların üstünde bir maliyeti olduğunu ortaya koymaktadır.

Çevresel zararların fiyatlanması gün batışı gibi elle tutulamıyan zararların varlığından dolayı çok daha güçtür. Bununla birlikte yine de petrol sızıntıları, kazalar, dinlence fırsatlarının kaybolmasıyla ilgili bazı hesaplamalar yapılmaktadır. Çevresel zararların tam olarak hesaplanması kalan değildir. Bunun başlıca nedeni zararların çoğunun elle tutulur olmaması nedeniyle piyasa fiyatının olamamasıdır. Bununla birlikte kabaca ancak mantıklı bazı süreçlerle zararlar ölçülmeğe çalışılmaktadır.

2.2.Temizleme Olanakları

Tüm bu çevre zararların en önemli yönü bunlardan kaçınabilme olasılığının olmasıdır. Özellikle hava ve su kirlenmelerinin %95'inden bilinen ve uygun teknolojilerle, kaçınılabileceği hesaplanmaktadır. Örneğin, kağıt, teneke, kutu, cam vb. çöplerin çevreyi kirletmek bir yana faydalı araçlara dönüştürülmesi mümkündür.

3.PİYASA DÜRTÜLERİ

Piyasa dürtüleri çevre kirliliği üzerinde büyük bir rol oynamaktadır.